

44

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN TO'QIMACHILIK SANOATI INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

Namangan to'qimachilik sanoati
instituti rektori

 Q.M. Xoliqov
2024 yil "___" avgust

**TEXNOLOGIK JARAYONLARNI LOYIHALASH
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 700 000 Muhandislik– ishlov berish va qurilish sohalari

Ta'lif sohasi: 720000 Ishlab chiqarish va ishlov berish

Ta'lif yo'naliishi: 60721200 Yengil sanoat buyumlari konstruksiyasini
ishlash va texnologiyasi (to'qima).

Namangan - 2024 y.

	Fan /modul kodi TJL1708	O'quv yili 2024-2025	Semestr 7	Kreditlar 8
	Fan /modul turi majburiy	Ta'lif tili o'zbekcha	Haftadagi dars soatlari 8	
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lif (soat)	Jami uyklama (soat)
	Texnologik jarayonlarni loyihalash (Design of technological processes)	120	120	240
2	1. Faning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - Respublikamizda zamonaviy uskunalar bilan jihozlangan korxonalarini malakali kadrlar bilan ta'minlash, to'qima matolar ishlab chiqarish korxonalarini texnologik jarayonlarini loyihalash va ularni tadbiq etish, talabani ushbu fan bo'yicha olgan nazariy va amaliy bilimlarini kurs loyihasi va bitiruv ishlarini bajarish bilan real sharoitga qo'llash bo'yicha ko'nikmalar hosil qilishdir. Fanni vazifasi - to'qima assortimentlari, to'qima tuzilishi va uni tasnifi, xomashyo tasnifi, to'quv dastgohi turi, to'qimani taxtlash hisobi, to'qima ishlab chiqarish texnologik jarayonlari, texnologik jarayonlar omillari va uskunalarini bo'yicha korxona ma'lumotlaridan foydalanish, o'ramalar va texnologik jarayonlardagi chiqindilar, uskunalar unumдорligi, to'quv bo'limi uchun ishlab chiqarish dasturini, uskunalarning muvofiqligi, uskunalarini joylashtirish bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzliksizlikda o'rgatish va ko'nikmalar hosil qilishdir.			
	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1-modul. To'qimachilik korxonalarini loyihalashning umumiy soslari 1-mavzu. "Texnologik jarayonlarni loyihalash" faning mazmuni, predmeti va vazifalari To'qimachilik korxonalarini rivojlanish yo'nalishlari. "Texnologik jarayonlarni loyihalash" faning maqsad va vazifalari. Yangi korxonalar barpo etishning o'rni va ahamiyati. To'quv korxonalarini tashkil etishning o'rni. 2-mavzu. To'qimachilik korxonalarining loyihalash asoslari Korxona loyihalashning umumiy asoslari. Texnik topshiriq. Korxona qurilish o'rnini tanlash. Korxona assortimentini tanlashning texnologik va iqtisodiy omillari. Korxonaning sanoatda va iqtisodiyotda tutgan o'rnini aniqlash. 3-mavzu. Texnologik jarayonlarni loyihalash fanidan kurs loyihasi va diplom loyihasini mazmuni va hajmi Kurs loyihasi va bitiruv ishining maqsad va vazifalari. Kurs loyihasida bajariladigan ishslash mazmuni. Bitiruv ishlarida bajariladigan ishslash mazmuni.			

Loyihalarning mavzularini tanlash va asoslash. Loyihalarni mazmuni va hajmiga qo‘yilgan talablar.

2-modul. To‘qima assortimenti va ishlab chiqarish texnologiyasini asoslash

4-mavzu. To‘qima matolar assortimenti

Gazlamalarning umumiy tasniflanishi. O‘zbekistonda turli gazlamalarni ishlab chiqarish imkoniyatlari. Loyihada to‘qima turini tanlash va asoslash. To‘qimani tovar mahsulot sifatida tavsifi. To‘qimani ishlab chiqarish sharoitlariga bog‘liqligi.

5-mavzu. Texnologik jarayonni to‘qimaning berilgan parametrlari asosida loyihalash

To‘qimani loyihalash uchun zaruriy parametrlar. To‘qimalarning taxlash parametrlarini o‘rganish. To‘qimani berilgan parametrlar asosida loyihalash.

Gazlamani taxlash hisobini bajarish bosqichlari. To‘qima o‘lchamlarini aniqlash va asoslash.

6-mavzu. To‘qimaning texnik hisobi

Texnik hisobni bajarishni tartibi. To‘qimani to‘liq taxlash rasmi. To‘qimani taxlash rasmini o‘rilishga bog‘liqligi. To‘qima tasvirini o‘lchamlari va shartli belgilari.

7-mavzu. To‘quv dastgohi turini tanlash

To‘quv dastgohlarini turlari va texnologik imkoniyatlari. To‘quv dastgohlarini klassifikatsiyasi. To‘qimani ishlab chiqarish uchun to‘quv dastgohini turini tanlash tartibi. To‘qimaning bog‘lanish koeffisiyenti. To‘qimani tolali material bilan to‘ldirilganlik koeffisiyenti.

8-mavzu. To‘qimani ishlab chiqarish uchun texnologik jarayonlarni tanlash va asoslash *

Texnologik jarayonlarni tanlashda hisobga olinadigan omillar. Iplarni turlari va xom ashyosiga muvofik keluvchi texnologik jarayonlar. To‘quv dastgohini turiga bog‘liq holda texnologik jarayonlarni tanlash. Texnologik jarayonlarni optimalligi asoslash.

9-mavzu. To‘quv korxonasi tayyorlov bo‘limi uskunalarini tanlash va asoslash

Tayyorlov bo‘limida amalga oshiriladigan texnologik jarayonlar. Iplarni o‘rash mashinalari va avtomatlari. Iplarni tandalashga tayyorlash jarayonini asoslash. Tandalash uskunalarini turlari va imkoniyatlari. Loyihada uskunalarni aniq rusumlarini tanlash.

10-mavzu. Iplarni ohorlash, o‘tkazish va ulash jarayonlari va usunalarini asoslash

Ohorlash jarayonini asoslash. Ohor taylorlash uskunalar. Ohorlash mashinalari. Ohor tarkibini belgilash va asoslash. Iplarni emulsiyalash. Emulsiyalash uskunalar. Ip o‘tkazish uskunalarini tanlash. Iplarni bog‘lash mashinalari. Uskuna va mashinalarning texnik tafsiflari.

11-mavzu. To‘quv dastgohlarini tanlash omillari *

To‘quv dastgohlarini turlari va ularning imkoniyatlarini aniqqlash. Mokili dastgohlar. Mokisiz dastgohlar. Rapirali dastgohlar. Pnevmo-rapirali dastgohlar.

Pnevmatik dastgohlar. Gidravlik dastgohlar. Rapirali dastgohlarning turlari va texnologik imkoniyatlari. Dastgohlarning texnik tavsifini belgilash. Saralash bo'limi uskunalarini.

3-modul. Texnologik jarayonlarni asosiy ko'rsatkichlarini loyihalash

12-mavzu. O'ramalar hisobi *

To'quv korxonasida o'ramalar turlari. O'ramalarni hisoblashning ahamiyati. To'quv g'altagining hisobi. Tandalash g'altagining hisobi. Bobinalar o'ramasining hisobi. Naycha o'ramasining hisobi.

13-mavzu.Texnologik jarayon o'timlari bo'yicha chiqindilar hisobi

To'quvchilik korxonasida chiqindilar hosil bo'lishi va ularning me'yorni. Iplarni hayta o'rashdagi chihindilar hisobi. Tandalash bo'limidagi chiqindilar hisobi. Ohorlash bo'limidagi chiqindilar hisobi. Ip o'tkazishdagi chiqindilar hisobi. Ip bog'lash mashinasi chiqindilari hisobi. Tanda ipining chiqindisini hisobi. Arqoq ipining chiqindisini hisobi.

14-mavzu.Ishlab chiqarish uskunalarining unumdorligini hisoblash

Unumdorliklarni belgilovchi omillar va parametrlar. Iplarni qayta o'rash jihozlarining unumdorliklarini hisoblash. Iplarni tandalash jihozlarining unumdorliklarini hisoblash. Ohoralash jihozlarining unumdorliklarini hisoblash. Ip o'tkazish va bog'lash mashinalarining unumdorliklarini hisoblash. To'quv dastgohining unumdorligini hisoblash. To'qimani saralash-tozalash mashinalarining unumdorliklarini hisoblash.

15-mavzu.Uskunalar muvofiqligini hisobi

Ishlab chiqarish reja-dasturi. Uskunalarning muvofiqligini hisoblash. Uskunalarning bir-biriga muvofiqligini hisoblash. To'quv korxonasining quvvati. Jihozlar sonini aniqlash. Hisoblangan mashina va dastgohlar sonini bog'liqligini ta'minlash.

4-modul. To'qima ishlab chiqarishni ta'minlash va ko'rsatkilari

16-mavzu. Bino turlari va ustunlarni tanlash

To'quvchilik korxonalari uchun binolar. Bir va ko'p qavatli binolarda to'quvchilik korxonasi jihozlarini joylashtirish tartibi. To'quv fabrikasida qo'llaniladigan ustun turlanishi. Ustunlararo masofani tanlash. Korxona sex va bo'limlarini joylashish tartini belgilash.

17-mavzu. Uskunalarini joylashtirish. **

Iplarni hayta o'rash mashinalarini joylashtirish. Tandalash jarayonidagi jihozlarni joylashtirish. Ohorlash jarayonidagi mashina va jihozlarni joylashtirish. O'tkazish va ulash jarayonidagi jihozlarni joylashtirish. To'quv dastgohlarini joylashtirish. Saralash bo'limi uskunalarini joylashtirish

18-mavzu.Xom-ashyo ombori va yordamchi xonalarni maydonini hisobi

Omboiri va yordamchi xonalarni vazifasi va o'rni. Tanda va arqoq iplar omboiri maydonini hisoblash. Saralangan to'qimani omborin hisobi. Omboirlar uchun zarur anjomlar va uskunalar.

19-mavzu.To'quv korxonasida texnikaviy nazoratni tashkil etish. **

Texnik nazorat rejasi belgilash omillari. To'quv korxonasiga keltiriladigan ipni qabul qilish. Texnologik jarayonlar parametrlarini nazorati. Ishlab

chiqariladigan to‘qima sifatini aniqlash. Laboratori uchun jihozlar. Zamonaviy texnologiyaga asoslangan texnik nazorat tizimi.

20-mavzu.Mahsulotlarni tashishini tashkil etish **

To‘quv korxonasida yuklarni tashish tizimi va sxemasi. Yuklash va tashish jihozlarini tanlash. Xomashyo va to‘qimalarni vaqtinchalik saqlash moslamalari (tara). Korxona ichki transport vositalari. Transport vositalarini tanlash.

21-mavzu.Korxonalarini modernizatsiyalash, rekonstruksiya va qayta jihozlash loyihasi

Korxonani modernizatsiyalash topshiriqlari. Rekonstruksiya qilish yo‘nalishlari. Rekonstruksiya qilinadigan korxona ko‘rsatkichlarini taqqoslash. To‘quv korxonasini qayta jihozlash loyihasi. To‘quv korxonalarida mexanizatsiyalash va avtomatlashdirish ishlari.

Izoh: * Indian Institute of Technology Delhi (IITD)

** “Aisha home textile” MCHJ va “ART SOFT Texstil” MCHJ korxona taklifidan kelib chiqib olingan

III.Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quydag‘i mavzular tavsiya etiladi:

1. To‘qima ta’rifi va tanlash.
2. To‘qimani taxtlash hisobi.
3. To‘quv dastgohini tanlash.
4. Tanda va arqoq iplarini hisobi va 100 metr xom to‘qima to‘qish uchun sarflanadigan ip og‘irligini hisobi.
5. Texnologik jarayonlar ketma-ketligini tanlash va asoslash.
6. Texnologii jarayonlar uskunalarini tanlash va asoslash.**
7. Texnologik jarayonlari omillarni tanlash va hisoblash
8. Texnologik jarayonlari o‘timlari bo‘yicha o‘ramalar hisobi**
9. To‘quv korxonalarida chiqadigan chiqindilar hisobi
10. To‘quv korxonasi binosini va ustunlarni tanlash
11. Tayyorlov bo‘limi uskunalarini va to‘quv dastgohlarini joylashtirish.**
12. To‘quv korxonasini omborlar va yordamchi xonalarning maydonini hisoblash.
13. Tayyorlov bo‘limi mashina dastgohlari muvofiqligini xisobi va to‘quv bo‘limining ishlab chiqarish dasturini hisoblash.
14. To‘quv korxonasini o‘tish jarayonlari bo‘yicha yarim mahsulotlarning chiqish foizini hisobi
15. To‘quv korxonasini o‘tish jarayonlari bo‘yicha uskunalarning muvofiqligini hisobi

Izoh: ** “Aisha home textile” MChJ korxona taklifidan kelib chiqib olingan

** “ART SOFT ” MCHJ korxonasi taklifidan kelib chiqib olingan

Amaliy mashg‘ulotlarini tashkil etish yuzasidan kafedra tomonidan ko‘rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi.Unda talabalar asosiy ma’ruza mavzular bo‘yicha olgan bilim va ko‘nikmalarini amaliy masalalar, keyslar orqali yanada boyitadilar. Shunindek, darslik va o‘quv qo‘llanmalar asosida talabalar bilimlarini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislarni chop etish orqali talabalar bilimini oshirish, masalalar yechish, mavzular bo‘yicha taqdimotlar va ko‘rgazmali qurollar tayyorlash, normativ-huquqiy hujjatlardan foydalanish va boshqalar tavsiya etiladi

IV.Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Yangi tuzilishdagi to‘qimalar o‘rilishlari.
2. Zamonaviy elektron boshqariladigan to‘quv dastgohlar, ularda to‘qima hosil qilish.
3. Avrli gazlamalami ishlab chiqarish texnika va texnologiyalarining o‘ziga xosligi.
4. Turli tolali to‘qima ishlab chiqarish texnologiyasi.

Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar taylorlash va uni tag‘dimot qilish tavsiya etiladi. Amaliy va ma’ruza mashg‘ulotlarida olgan bilimlarini yanada mustahkamlash va fanni chuqur o‘rganish maqsadida talaba mustaqil ishini tashkil etishda quyidagi shakllarda foydalilaniladi: ayrim nazariy mavzularni o‘quv adabiyotlari yordamida mustaqil o‘zlashtirish, amaliy mashg‘ulotlarga tayyoragarlik ko‘rish, o‘tilgan mavzular bo‘yicha axborot (referat) tayyorlash, nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llash; ilmiy maqola, anjumanga ma’ruza tayyorlash va x.k.

3

V. Ta’lim natijalari/Kasbiy kompetensiyalari

Talaba bilishi kerak:

- to‘qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish texnologik jarayonlarining rivojlanish istiqbollari;
- yangi to‘quv jihozlari, ilmiy tekshirish institutlari tavsiyalari, ilg‘or korxonalarining ish tajribalari haqida ***tasavvurga ega bo‘lishi***;
- texnologik dastgohlarni tanlash va asoslashga qo‘yilgan talablarni; loyihalanayotgan korxonaning samaradorligini prognoz qilish usullarini;
- xomashyoni to‘quvchilikka tayyorlash texnologik jarayonlarini, to‘qima ishlab chiqarishning taxtlash omillarini, uskunalarini tanlash va asoslashni;
- to‘qimani texnik hisobi, o‘ramalar va texnologik jarayonlar bo‘yicha chiqindi hisobi, to‘quv bo‘limining ishlab chiqarish dasturini hisoblashni ***bilishi va ulardan foydalana olishi***;
- to‘quv uskunalarida mato olish texnologik imkoniyatlari va ularni loyihalash;
- jarayonlar bo‘yicha zarur hisob-kitoblarni bajarish;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ loyihaviy yechimlarni texnologik samaradorligini baholash <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>; ○ turli to'qima matolari ishlab chiqarish usullarini, xom ashyodan samarali foydalanish yo'llarini bilishi va amalda raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish, texnologik jarayonlar omillarini tanlash va rostlash <i>malakalariga ega bo'liish kerak</i>.
4	<p style="text-align: center;">VI. Ta'lif texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari; • interfaol keys-stadilar; • kichik guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish; • jamoa bo'lib ishlas; • vedio materiyallar tayvorlash; • individual ishlash. • virtual reallik; • gamifikatsiya; • mobil platforma; • courselab; • java script; • autoplay
5	<p style="text-align: center;">VII. kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni yoki testlarni muvaffaqiyatli topshirish</p>
6	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B.X.Boymuratov, A.D.Daminov. To'quvchilik texnologiyasi.: Darslik."Fan va texnologiy "nashriyoti. Toshkent,2016y.,314b. 2. B.X.Boymuratov, A.D.Daminov. Xomasyoni to'quvchilikka taylorlash.: Darslik. "Fan va texnologiy" nashriyoti. Toshkent,2018y.,130b. 3. Sidikkiv P.S. To'qimachilik mahsulotlari texnologiyasi va jihozlari.:Darslik/ "Fan va texnologiy" nashriyoti .Toshkent,2012y.,285b. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Siddiqov P.S. Texnologik jarayonlarni loyihalash. - Toshkent:. Fan, 2012. 270 bet 5. Алимбоев Е.Ш. Тўқима тузилиши назарияси. Дарслик-Т.:Алоқачи. 2005,- 231б. 6. Рахимходжаев С.С, Д.Н.Кодирова Тўқима лойиаласҳнинг замонавий усуллари. Услубий кўрсатма.-Т.: ТТЕСИ. 2013. 7. Мартынова А.А., Власова Н.А., Слостина Г.Л. Учебник для

студентов ВУЗов/. М.: Изд. МГТУ.1999.- 343стр.

Axborot manbaalari.

8. www.sultex.com/
9. www.picanol.be/
10. www.tsudakoma.co.ip/
11. www.itemagroup.com/
12. www.smit-textilc.com/
13. www.fabric.com/
14. www.staubli.com
15. www.mayer.com

7	Namangan to‘qimachilik sanoati instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8	Fan/modul uchun mas’ullar: D.G.Aliyeva – Namangan to‘qimachilik sanoati instituti, “To‘qimachilik sanoati mahsulotlari texnologiyasi” kafedra dotsenti, t.f.d.
9	Taqrizchilar: J.Q.Yuldashev – Namangan to‘qimachilik sanoati instituti , “To‘qimachilik texnologiyasi” fakulteti dekani dotsent, t.f.d. R.K.Karimov – “ART SOFT Holding” MCHJ yetakchi mutaxassis, dotsenti, t.f.n.